

Taivalkosken kunnan kotouttamisohjelma

Sosiaali- ja terveyslautakunta 23.8.2012 § 96

Kunnanhallitus 3.9.2012 § 279

Valtuusto 10.9.2012 § 53

Sisällys

1 Kotouttamisohjelman lähtökohdat ja tavoitteet	3
1.1 Kotouttamislain keskeiset tavoitteet, soveltaminen ja toimeenpano	3
1.2 Kotouttamisohjelman tarkoitus, tavoitteet ja toimenpiteet.....	4
1.3 Kotouttamissuunnitelma	5
2 Kotouttamispalvelut	5
2.1 Sosiaalipalvelut	5
2.2 Terveyspalvelut	6
2.3 Asuminen.....	6
2.4 Tulkkaus- ja käännöspalvelut	6
2.5 Muut palvelut	7
3 Kasvatus ja koulutus	8
4 Työ- ja Elinkeinotoimisto	9
4.1 Alkukartoitus.....	10
4.2 Kotoutumissuunnitelma.....	100
4.3 Yhteishaku ja alle 25- vuotiaat	11
4.4. Tutkintojen tunnustaminen.....	12
5 Kustannusten korvaaminen	12
Liite 1.....	14
Liite 2.....	17

1 Kotouttamisohjelman lähtökohdat ja tavoitteet

Kotouttamisella viitataan viranomaisten järjestämiin, kotouttamista edistäviin ja tukeviin toimenpiteisiin, voimavaroihin ja palveluihin. Kotouttamisen tavoitteena on henkilön kotoutuminen eli integroituminen uuteen elinympäristöön. Maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä ja suunnittelusta on sisäasiainministeriöllä sekä sen alaisena toimivilla työvoima- ja elinkeinokeskuksilla.

Kuntien tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen toteutus käytännössä sekä palvelujen yhteen sovittaminen. Jokainen kunta on velvollinen laatimaan kotouttamisohjelman, jossa tulee määritellä kunnan käytännön kotouttamistoimet. Kunnilla on myös velvollisuus huolehtia siitä, että maahanmuuttajilla on tarjolla sopivaa kotoutumiskoulutusta.

Kaikkia maahanmuuttajia on kyettävä tukemaan kotoutumisessa muun muassa tulkki-, kuntoutus-, sosiaali- ja terveyspalveluiden ja koulutus- kulttuuripalvelujen avulla. Lisäksi kotoutumisohjelmassa tulee huomioida erityisryhmät kuten esimerkiksi työvoiman ulkopuolella olevat vanhukset, lapset sekä luku- ja kirjoitustaidottomat henkilöt. Erityisenä haasteena ovat lapset, jotka eivät ole päivähoidossa. Viranomaisilla on erityisvelvollisuus ottaa toiminnassaan suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti huomioon eri etnistä alkuperää olevien ihmisten asema.

Helmikuussa 2004 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Viranomaisten tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista.

1.1 Kotouttamislain keskeiset tavoitteet, soveltaminen ja toimeenpano

Eduskunnan 2010 säätämä laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan 1.9.2011. Uuden lain säätämisen lähtökohtana on ollut tarve vastata maahanmuutosta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Lain keskeisiä kohtia kuntien maahanmuuttotyön osalta on velvollisuus huomioida kaikki eri syistä Suomeen muuttavat/muuttaneet henkilöt. Lain mukaan kotoutumisen kaksisuuntaisuutta on edistettävä, mikä edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa lisäävien toimien kehittämistä. Lisäksi uusi laki velvoittaa lisäämään kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta ja niiden seurannan parantamista.

Alkuvaiheen ohjaukseen ja neuvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Maahan tulon jälkeen maahanmuuttajan on tärkeää heti alkuvaiheessa saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, sen toimintatavoista ja kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista sekä neuvontaa kielikoulutus- ja työnhakutilanteissa. Uudessa laissa erityistä huomiota on kiinnitetty myös haavoittuviin ryhmiin kuuluvien kotouttamiseen (vammaiset, vanhukset ja vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset) syrjäytymisen ehkäisyyn ja osallistamiseen.

1.2 Kotouttamisohjelman tarkoitus, tavoitteet ja toimenpiteet

Kotouttamisohjelman tavoitteena on turvata maahanmuuttajalle perustiedot suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, perusoikeuksista, velvollisuuksista ja työelämästä. Maahanmuuttajat tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan Suomessa, sekä siitä, mistä he voivat tietoa hankkia. Tietoa tarvitaan esimerkiksi asumisesta, päivähoidosta, kouluista ja harrastusmahdollisuuksista.

Kotouttamisohjelma sisältää suunnitelman tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kotouttamisohjelma sisältää ne konkreettiset toimenpiteet siitä, miten hyviä etnisiä suhteita kunnan alueella edistetään ja seurataan. Tavoitteita määriteltäessä otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet ja mahdollisuudet.

Yleiset tavoitteet:

- 1) maahanmuuttajat saavat perustiedot suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta: perusoikeuksista, velvollisuuksista ja työelämästä
- 2) maahanmuuttajat saavat kielitaidon, jonka perusteella he voivat työllistyä tai jatkaa opintojaan
- 3) luku- ja kirjoitustaidottomat tai muutoin vähän peruskoulutusta saaneet saavat luku- ja kirjoitustaidon tai täydentävää opetusta
- 4) maahanmuuttajilla on mahdollisuus saada kosketus paikallisiin asukkaisiin ja yhteiskuntaelämään
- 5) maahanmuuttajat voivat osallistua tasavertaisina yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään
- 6) etnisen syrjimättömyyden ja tasa-arvon edistäminen

Kotouttamislaissa ei ole määritelty kotouttamisohjelman sisältöä eikä määritelty tarkoin tarvittavia toimenpiteitä. Kunnan on esitettävä nämä sen mukaan mitä tarpeita paikallisesti on maahanmuutto asioissa. Lain perustelujen mukaan toimenpiteet tulee järjestää poluksi siten, että maahanmuuttajalle ei synny turhia odotusaikoja toimenpiteestä toiseen siirryttäessä.

1.3 Kotouttamissuunnitelma

Maahanmuuttajalla, joka ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi tai joka hakee toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea, on oikeus yhteistyössä kunnan ja TE - toimiston kanssa laadittavaan kotouttamissuunnitelmaan. Maahanmuuttajien kotouttamissuunnitelma korvaa työvoimapalvelulain tarkoitetun työnhakusuunnitelman. Kotouttamissuunnitelmissa sovitaan samoista asioista kuin työnhakusuunnitelmissa eli kartoitetaan asiakkaan osaaminen, työnhakuvalmiudet ja sovitaan toimenpiteet työmarkkinavalmiuksien parantamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi. Maahanmuuttajalla, jolla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, on velvollisuus osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen, sekä suunnitelmassa sovittuihin palveluihin ja toimenpiteisiin.

Maahanmuuttajalla on oikeus kotouttamissuunnitelmaan enintään kolme vuotta tai erillisellä suunnitelmaoikeuden pidentämispäätöksellä enintään kaksi vuotta siitä, kun maahanmuuttaja on ensimmäisen kerran merkitty suomalaisen kotikunnan väestötietojärjestelmään. Kotouttamislain (1386/2010) 13 §:n mukaan kotouttamissuunnitelmassa sovitaan kunnan ja työvoimatoimiston ja maahanmuuttajan kesken toimenpiteistä, jotka tukevat maahanmuuttajaa ja hänen perhettään yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimisessa. Koska maahanmuuttajien ammattitaidot ja koulutustaustat vaihtelevat suuresti ja palvelutarpeet ovat hyvin yksilöllisiä.

2 Kotouttamispalvelut

2.1 Sosiaalipalvelut

Kotouttamislain määrittelemillä maahanmuuttajilla ja muilla vastaavilla henkilöillä on oikeus sosiaalihuoltolain yms. lakien mukaiseen toimeentuloturvaan ja sosiaalipalveluihin. Maahanmuuttajien sosiaalipalveluista saa tietoa sosiaalitoimistosta. Maahanmuuttajille tuotetaan tarvittavia sosiaalityön lakisääteisiä palveluja: lastensuojelu, päihdehuolto, lapsen huolto- ja tapaamisoikeus, elatussopimukset, vammaispalvelu, toimeentulotuki ja isyydenvahvistus.

Sosiaalipalvelujen toiminnan lähtökohtina ovat hyvinvoinnin edistäminen, ongelmien ehkäisy ja kuntalaisten tarvitsemien palvelujen järjestäminen. Painoalueina ovat palveluiden turvaaminen ikääntyvälle väestölle, syrjäytymisprosessien ehkäisy, lapsiperheiden elämänhallinnan tukeminen ja toimeentulon turvaaminen.

Mikäli maahanmuuttajille jää laskennallista normivajetta, heillä on mahdollisuus hakea toimeentulotukea samalla tavoin kuin kantaväestöllä.

2.2 Terveyspalvelut

Niin neuvolatoiminnassa, kouluterveydenhuollossa kuin muissakin avoterveydenhuollossa ja lääkärin vastaanottoiminnassa A-luvan saaneille maahanmuuttajille kuntalaisina tarjotaan samat palvelut kuin muillekin kuntalaisille. Kuntaan muuton alkuvaiheessa pakolaistaustaisille henkilöille voidaan tapauskohtaisesti tehdä erityiset alkutarkastukset laboratoriokokeineen. Pakolaistaustainen asiakas voi myös tarvita muuta erityistä hoitoa (esim. hammashoitoa), jo hänellä ei ole ollut mahdollisuutta saada terveyspalveluja lähtömaassaan. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden osalta voidaan tarvittaessa tehdä TE – keskuksen kanssa sopimus erityiskustannusten korvaamisesta. Mahdolliset traumaattiset kokemukset tuovat mielenterveystyön ja terapian merkityksen erityisesti esille.

2.3 Asuminen

Maahanmuuttajille pyritään osoittamaan asunto kunnan vuokra-asuntokannasta. Vuokra-asunnot sijaitsevat eri puolilla Taivalkosken keskustaa, myös kyläkeskuksissa on vuokra-asuntoja. Tarkemmat tiedot vapautuvista vuokra-asunnoista saa isännöitsijältä.

2.4 Tulkkaus- ja käännöspalvelut

Suomea taitamattomalle maahanmuuttajalle järjestetään tarvittaessa lain edellyttämät tulkkauspalvelut. Maahanmuuttajilla on lain mukaan oikeus saada tulkkauspalveluja virallisiin asioimistilanteisiin. Virallisten tulkkipalvelujen kautta asiakkaiden ja viranomaisten oikeusturva toteutuu. Viranomaisen velvollisuudesta huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä säädetään hallintolaissa. Viranomaisen on hankittava ja kustannettava tulkki tai huolehdittava kustannuksellaan kääntämisestä asioissa jotka voivat tulla vireille viranomaisten aloitteesta. Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen tulkkaus- ja kääntämissuunnitelmien kustannukset korvataan valtion varoista silloin, kun kyseessä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista tai kotoutumista tukevien palveluiden käyttöön ohjaamisesta.

Työministeriön ohjeella O/3/2005 annetaan tietoja ja suosituksia kuntien, työvoimatoimistojen ja vastaanottokeskusten velvollisuudesta järjestää kielipalveluja maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille sekä kielipalveluja kustannusten korvaamisesta valtion varoista kunnille ja vastaanottokeskuksille. Ohjeessa määritellään kielipalvelujen sisältöä, järjestämistä ja kustannusten korvaamista.

Tulkki- ja käännöspalveluja järjestetään tilapäistä suojelua saaville ja turvapaikanhakijoille maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999), muut. 118/2002 ja 649/2004 19 §:n nojalla. Turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien tulkki- ja käännöspalvelut järjestää vastaanottokeskus.

Kotouttamislain piiriin kuuluvat maahanmuuttajat tarvitsevat eniten neuvontaa ja kielellistä apua (mm. tulkkausta) käännöksissä, viranomaisten asiapapereiden selvittelyssä, erilaisten lomakkeiden täyttämässä, oleskelu-, työlupa-asioissa, sekä konkreettista apua asioiden hoitamisessa esim. laskujen maksu, puhelimen käyttöön liittyvät asiat, vuokrat, asumissäännöt, vuokra- ja muiden sopimusten sisältö. Tarvittaessa voidaan käyttää Pakolaisneuvonta ry:n ja Maahanmuuttoviraston erityisosaamista autettaessa asiakasta oleskelulupa-asioihin liittyvissä asioissa.

2.5 Muut palvelut

Kela hoitaa Suomessa asuvien perusturvaa eri elämäntilanteissa. Kelan asiakkaita ovat kaikki Suomessa asuvat sekä ulkomailla asuvat Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvat henkilöt. Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki ja vähimmäiseläkkeet. Lisäksi Kela huolehtii vammaisetuksista ja sotilasavustuksista.

Kelalla on omille toimihenkilöilleen tarkoitettut ohjeet kielipalveluista. Ohjeita on kaksi. Toisessa kansainvälisiä etuusasioita koskevassa ohjeessa käsitellään EU-asiakirjojen kääntämistä, Pohjoismaista kielisopimusta, Pohjoismaista sosiaalipalvelusopimusta sekä annetaan ohjeita asiakkaitten tulkitsemisestä. Toisessa, Kelan toimeenpano-ohjeessa hallintolain soveltamisesta etuusasioissa (11/2003) käsitellään Kelan velvollisuutta huolehtia tulkitsemisestä. Kela on ohjeen mukaan velvollinen huolehtimaan tulkitsemisestä ja kääntämisestä, jos asia on tullut vireille Kelan aloitteesta esimerkiksi oikaisu - takaisinperintä tai väärinkäyttöasiana, aiheutuvista kustannuksista. Kelan asiat tulevat yleensä vireille asiakkaan aloitteesta eli hakemuksesta. Tällöin tulkitseminen ja kääntäminen ovat harkinnanvaraista.

Kun henkilö muuttaa Suomeen, hänen tulee muuttaa maahan vakinaisesti, jotta hän voi saada Kelan etuuksia. Vakinaista asumista osoittavat esimerkiksi vähintään kahden vuoden työskentely, paluumuutto tai perhesyistä johtuva muutto Suomeen. Suomeen pakolaisen tullut ja täältä oleskeluluvan tai turvapaikan saanut henkilö pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin, mikäli hänen tarkoituksenaan on jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan ja hänellä on lisäksi vuoden oleskeluun oikeuttava lupa. Lisätietoja Kelan palveluista saa osoitteesta <http://www.kela.fi>.

Poliisin lupakanslian kautta hoidetaan ulkomaalaisasioita seuraavasti:

- oleskeluluvat ja oleskelulupien voimassaolon jatkaminen kun luvan perusteena on avioliitto, opiskelu, työnteko, paluumuutto, pakolaisuus tai turvapaikan hakeminen
- EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnit
- muukalaispassien hakeminen, sormenjälkien ottaminen, valmiiden passien luovutus
- perheenyhdistämiset eli oleskeluluvan myöntäminen ulkomaalaiselle perheenjäsenelle: hakemustan vastaanotto, kuuleminen, kielteisen päätöksen tiedoksianto
- Suomen kansalaisuuden hakeminen
- ajokortit, ulkomaalaisen ajokortin vaihtaminen suomalaiseen
- henkilökortit (myönnetään vain jos henkilöllisyys voidaan todeta luotettavaksi)
- päätösten tiedoksiannot
- ampuma-aseluvat
- rikosilmoitusten vastaanotto
- ulkomaalaisasioiden tutkinta ja kuuleminen perheen yhdistämisissä
- kiireellisissä tapauksissa poliisi kutsutaan paikalle soittamalla hätänumeroon 112
- <http://www.poliisi.fi> – poliisin internet-sivut
- <http://www.migri.fi> – maahanmuuttoviraston internet-sivut

Järjestöt tarjoavat maahanmuuttajille peruspalveluiden rinnalle toimintoja, jotka tukevat heidän osallistumis- sekä vaikuttamismahdollisuuksiaan ja vahvistavat mahdollisuuksia sosiaalisten verkostojen luomisessa.

3 Kasvatus ja koulutus

Kasvatuksen ja koulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajille valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä ylläpitää heidän omaa kulttuuri-identiteettiään. Toimivan kaksikielisyyden lisäksi pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin säilymistä. Integroiva lähestymistapa on tärkeä molemminpuolisen suvaitsevaisuuden vahvistamiseksi. Oppimis- ja kehityspolun varrella on paljon tärkeitä siirtymiä. Nivelkohdat ja niiden välissä etenevät kasvu- ja oppimisprosessit vaikuttavat toinen toisiinsa koulutusjärjestelmän eri tasoilla. Joustavien opintopolkujen turvaaminen on koulutuksen yksi keskeisimpiä kehittämiskohteita. Opetuksen nivelvaiheessa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Maahanmuuttajaperheillä on päivähoitolain mukainen oikeus kunnalliseen päivähoitoon ja esiopetukseen. Päivähoitoa järjestetään normaalien päivähoitopalveluiden yhteydessä ja esiopetusta sekä päivähoitoon että perusopetuksen yhteydessä.

Hoitopaikanjärjestämisessä käytetään samoja perusteita kuin muillakin päivähoitoa tarvitsevilla lapsilla. Perusopetuslain mukaiseen perusopetukseen ovat oikeutettuja kaikki oppivelvollisuusikäiset lapset. Taivalkoskella on tarjolla ryhmäperhepäiväkotihoidon ja perhepäivähoitoa (hoitajan omassa kodissa tapahtuva hoito).

Kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta muodostaa hyvän perustan maahanmuuttajien kotouttamisessa. Maahanmuuttajien osallistuminen kansalaisopiston tarjoamiin yleissivistäviin opintoihin mahdollistaa luontevan kosketuspinnan heidän ja paikallisen väestön tutustumiselle, kanssakäymiselle ja yhteisille harrastuksille. Kaikki Taivalkosken kirjaston palvelut ovat myös maahanmuuttajien käytettävissä. Pääsääntöisesti kirjastopalvelut ovat myös ilmaisia. Aineistoa, jota kirjastosta ei löydy, voidaan tilata kaukolainaksi muista maamme kirjastoista.

Nuorisotoimen lähes kaikki toiminta on avointa. Tapahtumista ilmoitellaan paikallislehdessä, kunnan nettisivuilla ja koulujen ilmoitustaululla. Toiminta on yleensä maksutonta tai siitä peritään pieni osallistumismaksu.

4 Työ- ja Elinkeinotoimisto

Työ- ja elinkeinotoimistolla (TE - toimisto) on vastuu maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevasta työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijoiksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Työikäisten kotouttaminen painottuu kotoutumisesta annetun lain mukaisiin kotoutumista edistäviin palveluihin, kuten ohjaukseen ja neuvontaan, alkukartoituksen järjestämiseen, kotoutussuunnitelman laatimiseen sekä kotoutumissuunnitelmassa sovittujen toimenpiteiden toteuttamiseen.

TE - toimiston tehtävänä on lain kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) mukaan:

- Antaa maahanmuuttajalle ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä
- Käynnistää alkukartoitus maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon.
- Arvioida alkukartoituksen perusteella tarvitseeko, maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon.
- Laatia kotoutumissuunnitelma yhdessä maahanmuuttajan ja kunnan kanssa

- Ohjata maahanmuuttaja tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluita, esim. jos maahanmuuttaja ei terveydentilansa, ikänsä, perheystien taikka näihin rinnastettavien syiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin.
- Kotoutumistuen myöntämisen edellytyksiä koskevien sitovien työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen työttömyysetuuden maksajalle

TE – toimisto soveltaa kotoutumislain lisäksi maahanmuuttajien palvelussa työvoimapalvelulakia, jonka mukaan henkilöasiakkaan työväälityspalveluja ovat muun muassa tietojen välittäminen avoimista työpaikoista, yrittäjyyden tarjoamista mahdollisuuksista ja muista työmahdollisuuksista.

Maahanmuuttajan kanssa tehdään työvoimapalvelulain mukainen työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan ja käydään läpi maahanmuuttajan koulutus, työhistoria ja tavoitteet sekä sovitaan alkukartoituksen laatimisesta.

4.1 Alkukartoitus

Kotoutumislain mukaisessa alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muita kotoutumisvalmiuksia sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta. TE-toimisto voi järjestää alkukartoituksen itse tai ostopalveluna. TE – toimisto arvioi alkukartoituksen perusteella, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman.

4.2 Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma toimenpiteistä ja palveluista hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kotoutumissuunnitelman laatiminen käynnistetään kahden viikon kuluessa alkukartoituksesta. Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä maahanmuuttajan ja kunnan kanssa. Perustellusta syyistä TE-toimisto ja maahanmuuttaja voivat laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti maahanmuuttajan omien tavoitteiden, työ- ja koulutushistorian sekä suunniteltujen toimenpiteiden perusteella. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan kuitenkin enintään yhden vuoden ajaksi ja se on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan tai oleskeluoikeuden myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröinnistä. Kotoutumissuunnitelman enimmäisaika on kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta.

Erityisestä syystä tai jos kotouttamissuunnitelman toteuttamiseen on ollut tilapäinen tauko, esim. sairauden tai äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi kotouttamissuunnitelmaan oikeuttavaa enimmäisaikaa voidaan pidentää kahdella vuodella tai tilapäistä taukoa vastaavalla ajalla.

Kotouttamissuunnitelmassa sovitaan maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistämistä edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Maahanmuuttajalla on velvollisuus noudattaa kotoutumissuunnitelmaa sekä hakeutua ja osallistua suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin.

Työllistämistä edistäviä toimenpiteitä ovat

- työvoimapoliittinen aikuiskoulutus/kotoutumiskoulutus
- omaehtoinen opiskelu
- työharjoittelu/työelämävalmennus
- työ- ja koulutuskokeilu

Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Maahanmuuttajan omaehtoista opiskelua voidaan tukea kotoutumistukena maksettavana työmarkkinatukena. Tuettavasta omaehtoisesta opiskelusta on sovittava kotoutumissuunnitelmassa ennen opintojen aloitusta. Tuettavista opinnoista säädetään lain kotoutumisen edistämisestä 23 – 24 §. Kotoutumislain mukaan omaehtoisen opiskelun tukemisen edellytyksenä on:

- TE – toimisto on todennut koulutustarpeen,
- opiskelu tukee kotoutumista ja työllistymistä ja
- opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa

4.3 Yhteishaku ja alle 25– vuotiaat

Nuorten yhteiskuntatakuu koskee myös kotoutumissuunnitelmien piirissä olevia nuoria. Mikäli peruskouluiän ylittäneeltä nuorelta puuttuvat peruskoulussa annettavat tiedot ja taidot, tulee häntä tukea ja ohjata yhdessä kunnan sivistystoimen kanssa hankkimaan tarvittavat taidot. Alle 25 –vuotias ammatillista koulutusta vaille oleva työmarkkinatuen saaja on velvollinen aktiivisesti hakeutumaan hänelle soveltuvaan ammatilliseen koulutukseen. Kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana maahanmuuttaja on velvollinen hakeutumaan ainoastaan sellaiseen yhteishaun piiriin kuuluvaan koulutukseen, josta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa ja johon voidaan myöntää opintotukea.

Maahanmuuttaja voi osallistua työharjoitteluun, jos hän on alle 25- vuotias eikä hänellä ole ammatillista koulutusta. Työelämävalmennus on tarkoitettu henkilölle, joka on täyttänyt 25 vuotta tai hänellä on ammatillinen koulutus tai saa perus- tai ansiopäivärahaa.

Työtön työnhakija voi osallistua harjoitteluun tai valmennukseen, jonka tarkoituksena on perehdyttää työelämään, edistää työhönsijoittumista, sekä parantaa ammattitaitoa. Työharjoittelusta ja työelämävalmennuksesta on aina sovittava kotoutumissuunnitelmassa. Harjoittelu- ja valmennusajalta maksetaan taloudellista tukea. Kyseessä ei ole työsuhde, vaan TE –toimisto tekee maahanmuuttajan ja työnantajan kanssa ennen harjoittelun alkamista määräaikaisen kirjallisen sopimuksen.

4.4. Tutkintojen tunnustaminen

Maahanmuuttaja voi hakea kotimaassaan suoritettuihin opintoihinsa tutkintojen tunnustamista. Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päästöstä siitä, millaisen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto antaa työmarkkinoilla tai jatko-opintoihin Suomessa. Henkilöt, joilla on ulkomailla suoritettu korkeakoulututkinto voivat hakea

EU/ETA – alueen ulkopuolella suoritetuista tutkinnoista voidaan tunnustaa vähintään kolmivuotisia korkeakoulututkintoja. Perusedellytys on, että tutkinto ja sen myöntänyt oppilaitos ovat kuuluneet lähtömaan viralliseen koulutusjärjestelmään. Päätökset ovat maksullisia. Terveystieteiden tutkintojen tunnustamisesta/vertailusta vastaa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Opetushallitus laatii pyynnöstä asiantuntijalausuntoja ulkomailla suoritetuista tutkinnoista, joista tunnustamispäätöstä ei voida antaa. Lausunnossa tutkintoa verrataan lähinnä vastaavaan suomalaiseen tutkintoon. Asiakas huolehtii itse tarvittavien tunnustamis- ja vertailupäätösten hankkimisesta ja kustannuksista.

5 Kustannusten korvaaminen

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011. Lain 45 §:n 1 momentin mukaan kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä.

Lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetaan henkilöä,

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella;

- 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella; ja
- 5) joka on edellä 1-4 kohdassa tarkoitetun henkilön perheenjäsenenä tai muu omainen, jos heillä on ollut perheside ennen suomeen tuloa.

Lain 45 §:n 1.9.2011 voimaan tulleen 2 momentin mukaan kunnalle maksettava korvausaika pitenee kolmesta neljään vuoteen kaikkien lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetuista henkilöistä laskennallista korvausta maksetaan neljän vuoden ajalta.

Liite 1

Käsitteiden määrittelyä

Maahanmuuttaja

Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä.

Ulkomaalainen

Suomen oikeuden kannalta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen

Siirtolainen

Henkilö, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa.

Pakolainen

Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta (YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan). Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan vasta hakemukseen annetulla päätöksellä, joten tulisi välttää ”pakolainen” sanaa ennen kuin päätös on annettu.

Kiintiöpakolainen

Henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa.

Ulkosuomalainen

Suomen rajojen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen henkilö, joka pitää itseään suomalaisena

Paluumuuttaja

Ulkosuomalainen, joka on pitemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen.

Monikulttuurinen, monietninen

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kulttuurien tasa-arvoista rinnakkaiseloä. Etnisyydessä on kyse yksilön ja ryhmän tavasta jäsentää itseään suhteessa toisiin. Etnisyys on sidoksissa tilanteisiin ja muuttuu ajan myötä. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään käsitteitä monietninen ja monikansallinen. Monietninen painottaa eri etnisten ryhmien, eri kulttuuriryhmien muodostamaa yhteiskuntaa. Monikansallinen painottaa yhteiskunnan koostumista eri kansallisuutta olevista henkilöistä, jotka voivat lainsäädännöllisestikin olla monikansallisia kaksoiskansallisuuden myötä.

Vähemmistöpolitiikka

Yhteiskunnan tapa säädellä ja järjestää enemmistön ja vähemmistön välisiä suhteita.

Kotoutuminen

Prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. He ylläpitävät ja kehittävät omaan kulttuuriinsa ja etnisyyteen liittyviä tärkeitä pitämiään asioita. Kotoutuminen edellyttää myös sopeutumista sekä vähemmistöltä että valtaväestöltä.

Kotouttaminen

Viranomaisten järjestämät toimenpiteet, joilla edistetään maahanmuuttajien kotoutumista.

Syrjäytyminen

Määritellään sosiaalipolitiikassa yleensä huono-osaisuuden kasautumiseksi. Suomen kaltaisessa yhteiskunnassa syrjäytymisen peruselolluvuuksia ovat erityisesti syrjäytyminen koulutuksesta, tuotannosta, kulutuksesta ja sosiaalisesta yhteisöstä. Maahanmuuttajan syrjäytyminen tarkoittaa integroitumisen vastakohtaa ja tarkoittaa toisaalta maahanmuuttajan vieraantumista omasta kulttuuristaan ja toisaalta jäämistä valtayhteisön elämän ulkopuolelle.

Suvaitsevaisuus

Ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta yhdistyneenä terveeseen itsetuntoon ja oman kulttuurin tuntemukseen sekä kykyä samanaikaisesti omaksua uutta ja vierasta sekä suhtautua siihen myös kriittisesti. Se on myös muiden mielipiteiden ja tapojen kunnioittamista.

Ennakkoluulo

Perusteeton ja torjuva ennakkokäsitys

Etninen syrjintä

Jonkin henkilön tai ryhmän asettamista muita huonompaan asemaan hänen/heidän etnisen taustan vuoksi.

Muukalaispelko, muukalaisviha

Voimakasta kielteistä ennakkoluuloa erilaisia, muualta tulevia ihmisiä kohtaan. Muukalaispelko muuttuu usein muukalaisvihaksi, joka tähtää vähemmistöryhmän karkottamiseen tai hävittämiseen.

Rasismi

Ideologia, jossa kielteiseksi määritellyt ominaisuudet kohdistetaan tiettyyn "rotuun" tai tiettyyn ryhmään ihmisiä. Rasismi koostuu sarjasta kuvitelmia, joiden mukaan jokin ihmisryhmä on toista ryhmää moraalisesti, älyllisesti ja kulttuurisesti ylivoimaisempi ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet periytyvät sukupolvelta toiselle. Rasismi saa erilaisia muotoja eri maissa riippuen historiasta, taloudesta, taustasta, kulttuurista ja muista tekijöistä.

Liite 2

Toimintaa ohjaavat sopimukset ja lainsäädäntö

- Kansalaisuuslaki
- Perustuslaki
- Julkisuuslaki
- Laki kansalaisuuslain muuttamisesta
- Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta
- Valtioneuvoston asetus kansalaisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta
- Ulkomaalaislaki
- Laki Tsekin, Viron, Latvian, Liettuan, Unkarin, Puolan, Slovenian ja Slovakian kansalaisten ansiotyön edellytyksistä (ns. siirtymälaki)
- Laki ulkomaalaisrekisteristä
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Asetus maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Yhdenvertaisuuslaki
- Laki eräiden entisten Jugoslavian kansalaisten tekemien turvapaikkahakemusten poikkeuskäsittelystä
- Laki Maahanmuuttovirastosta
- Valtioneuvoston asetus Maahanmuuttovirastosta
- Laki vähemmistövaltuutetuista ja syrjintälautakunnasta
- Sisäasiainministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta
- Lapsen oikeuksien yleissopimus
- Geneven pakolaissopimus
- Euroopan ihmisoikeussopimus
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus
- Euroopan sosiaalinen peruskirja
- Dublin asetus

Kotouttamisohjelma

Eri tahojen roolit kotouttamisessa ja niiden yhteystiedot

Organisaatio/henkilö	Yhteystiedot	Rooli
Maahanmuuttoyhdyshenkilö	johtava sosiaalityöntekijä Birgitta Ojala Sairaalantie 8b, 93400 Taivalkoski puh. 040 591 7237	-koordinoi maahanmuuttajatyötä - kotouttamissuunnitelmien tekeminen sekä niiden seuranta yhdessä muiden tahojen kanssa
Koillismaan työvoimatoimisto	Kauppatie 23, 93400 Taivalkoski Taivalkoski puh: 010 19 4034 Kuusamo puh: 010 19 4033	-kotouttamissuunnitelmien tekeminen ja seuranta yhdessä sosiaalitoimen kanssa -ulkomaalaisen työskentelyyn oikeuttavan työluvan työmarkkinaedellytysten tutkiminen
KELA	Kauppatie 9, 93400 Taivalkoski puh. 020 692 207 www.kela.fi	- Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen selvittäminen / mahdolliset sosiaalietuudet
Maistraatti	Pudasjärven yksikkö Sähkötie 2 93101 Pudasjärvi puh. 029 553 9641	- rekisteröityminen Maistraatin kotikuntarekisteriin
Koillismaan poliisilaitos	Taivalkosken palvelupiste Kauppatie 23 93400 Taivalkoski puh. 071 876 6107	- oleskeluluvan myöntäminen - jatkoluvan hakeminen poliisilta
Terveyskeskus	Sairaalantie 8a 93400 Taivalkoski puh. 040 860 9010 puh. 040 860 9006 (hammashoitola)	-terveysneuvonta, sairaanhoito, lääkinnällinen kuntoutus, hammashuolto
Taivalkosken kansalaisopisto	Opintie 1 C, 93400 Taivalkoski puh. 040 5730 820	laaja kurssitarjonta, kielet, atk, liikunta, musiikki, taide, käsityö jne.

Kiinteistötahkola	Kirkkotie 5 93400 Taivalkoski http://www.kiinteistotahkola.fi puh. 020 748 0272	Asunnot
Nuorisotilat	Urheilutie 4, 93400 Taivalkoski puh. 040 860 8979	Nuorten toimintaa, kokoontumispaikka, harrastusmahdollisuuksia
Pohjois-Suomen tulkkipalvelut	PL 60 90015 Oulu puh. (08) 5584 1856	
Muut yhteistyötahot	www.taivalkoski.fi	Taivalkosken seurakunta ja eri järjestöt tarjoavat omia palvelujaan ja toimintojaan.
Päivähoito	hanna.suutari@taivalkoski.fi puh. 040 518 2568	lasten päivähoito